

Buudir

Sendt pr. epost: postmottak@buudir.no

Dato:

22. april 2022

Vår referanse:

[Vår ref.]

Deres referanse:

2021/51896

Innspill til Bufdirs langtidsplan for forskning, evaluering og utvikling av kunnskapsgrunnlag

1. Innledning

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Vi skal bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene, særlig ved å gi råd og fremme anbefalinger til Stortinget, regjeringen, Sametinget og andre. En av NIMs oppgaver er å fremme opplæring, utdanning og forskning på menneskerettighetene, jf. NIM-loven § 3. Med dette som utgangspunkt ønsker vi å fremheve tre områder som bør inngå i Bufdirs langtidsplan. Vårt innspill er ikke uttømmende.

2. Kommuner og menneskerettigheter

Kommunene har et selvstendig menneskerettsansvar, jf. Grunnloven § 92 og HR 2022-401-A (Tolgasaken). Dette betyr at kommunene må ivareta menneskerettighetene i alle aspekter av sitt virke, menneskerettighetene er juridisk forpliktende for kommunene.¹

Så vidt NIM kjenner til, finnes det ikke mange undersøkelser som kartlegger kunnskap om menneskerettigheter blant ledere i kommune-Norge eller hvordan menneskerettighetene inkluderes og kommer til uttrykk på systemnivå i landets kommuner.²

Kunnskapsgrunnlaget på dette området bør etter NIMs syn styrkes.

3. Barns rett til medvirkning

Grunnloven § 104 første ledd annet punktum og barnekonvensjonen artikkel 12 er sentrale rettighetsbestemmelser som omhandler barns rett til medvirkning. Barnekonvensjonen artikkel 12 gir alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, rett til å gi uttrykk for disse synspunktene i

¹ Se nærmere om kommuners menneskerettslige forpliktelser i NIM sin rapport «Kommuner og menneskerettigheter» fra november 2021.

² Våren 2021 gjennomførte NIM en spørreundersøkelse om kunnskap om menneskerettigheter i kommune-Norge, som omtales i NIMs nevnte rapport.

alle forhold som berører dem selv, og til at synspunktene skal tillegges behørig vekt i samsvar med alder og modenhet. Det er fortsatt mye som gjenstår før denne rettigheten er fullt ut oppfylt i praksis.

FNs barnekomité pekte på dette i sine avsluttende merknader til Norges femte og sjette rapport om etterlevelsen av barnekonvensjonen i 2018, hvor komiteen anbefalte at Norge øker sin innsats for å styrke overholdelsen av barnets rett til å bli hørt i praksis.³ Komiteen anbefalte blant annet at Norge sikrer at relevante fagfolk får regelmessig opplæring om realisering av en alderstilpasset, meningsfylt og myndiggjort deltakelse for barn i beslutninger som berører livene deres.⁴

Etter NIMs syn bør det forskes mer på hvordan barns rett til medvirkning ivaretas i praksis og hvordan man kan styrke barns rett til medvirkning i beslutninger som angår dem, inklusive i de ulike tjenestene som er nær barna.

Barns rett til medvirkning gjelder ikke bare i individuelle saker, men også på et kollektivt nivå.⁵ NIM merker seg den økte oppmerksomheten om inkludering av barn og unge i politikkutvikling de siste årene, for eksempel gjennom inkludering av dette i mandater for enkelte offentlige utvalg, men ser også at det er behov for et mer systematisk arbeid for å sikre at barns stemmer alltid inkluderes der det er relevant, og på en meningsfull og trygg måte.⁶

Etter NIMs syn bør det forskes på metodikk for medvirkning, herunder ved å få innsikt i hvordan barn opplever å være en del av kollektive medvirkningsorgan eller -prosesser, slik at en kan bygge på forskning i utviklingen av nye rutiner og metodikk.

4. Vold og overgrep i samiske samfunn

I rapporten «Vold og overgrep i samiske samfunn», lansert i 2018, vurderte NIM blant annet om staten sørger for tilstrekkelig datainnsamling og forskning slik at tjenestene og tiltakene for å beskytte den samiske voldsutsatte er gode nok. Istanbulkonvensjonen artikkel 11 forplikter staten til å sørge for slik datainnsamling og forskning.

NIM konkluderte med at det fantes flere forskningsbehov på feltet som ikke enda var besvart, og anbefalte at staten måtte sørge for nødvendig forskning på vold og overgrep i samiske samfunn. NIM anbefalte at forskningen burde være både kvantitativ og kvalitativ og se på både forekomst, årsakssammenhenger, fornorskningspolitikkenes betydning for voldsproblematikken, hvem som er voldsutøveren, og hvordan tiltakene kan tilpasses den samiske voldsutsatte.

I regjeringens handlingsplan «Frihet fra vold» for perioden 2021-2024, er det beskrevet flere nye forskningstiltak. Dette er bra. NIM mener likevel at forskning på vold og overgrep i samiske samfunn bør inngå i Bufdirs langtidsplan slik at udekkede forskningsbehov kan bli dekket opp.

---

³ Avsluttende merknader til Norges kombinerte 5. og 6. rapport, CRC/C/NOR/CO/5-6, avsnitt 14.

⁴ Flere undersøkelser og rapporter viser mangelfull etterlevelse av retten til å bli hørt i praksis. Se for eksempel Barneombudet, «Barneombudets supplerende rapport til FNs barnekomité. Barns rettigheter i Norge – 2017», 2017, s. 19 flg. og Bufdir, «Å medvirke når barnevernet undersøker», 2020.

⁵ Se FNs barnekomités generelle kommentar nr. 12 om barnets rett til å bli hørt, punkt III.

⁶ Se f.eks Opplæringslovutvalget og Barnelovutvalget, som i henholdsvis NOU 2019:23 og NOU 2020:14 etterlyser bedre rutiner og systemer for å sikre barns medvirkning i offentlige utvalg.

NIM ser fram til fortsatt dialog med Bufdir om forskningsbehov, og vi kommer gjerne med ytterligere innspill til prioriteringer og konkrete prosjekter.

Vennlig hilsen
for Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Assisterende direktør

Stine Langlete
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur